

Шарова Т.М., д.філол.н., професор, **Ломейко О.П.**, к.тех.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ВИКЛАДАЧІВ ЗВО В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

***Анотація.** У статті здійснено аналіз неформальної освіти викладачів закладів вищої освіти як важливого чинника їхнього професійного розвитку в умовах цифрової трансформації освітнього середовища. Обґрунтовано актуальність упровадження різноманітних форм неформального навчання, що забезпечують гнучкість, індивідуалізацію освітніх траєкторій та безперервність професійного зростання науково-педагогічних працівників. Особливу увагу зосереджено на досвіді Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного щодо реалізації онлайн-курсів, вебінарів, тренінгів Вищої школи педагогічної майстерності, сертифікатних програм і діяльності Інституту підвищення кваліфікації.*

***Ключові слова:** неформальна освіта, професійний розвиток викладачів, цифрова трансформація, підвищення кваліфікації, заклад вищої освіти.*

Постановка проблеми. Сучасна система вищої освіти України перебуває у стані постійних змін, зумовлених процесами цифровізації, інтеграції до Європейського простору вищої освіти, оновленням нормативно-правового забезпечення та підвищенням вимог до якості освітнього процесу. У цих умовах особливого значення набуває проблема професійного розвитку викладачів закладів вищої освіти, які є ключовими суб'єктами реалізації освітніх реформ.

Традиційні підходи до підвищення кваліфікації дедалі частіше доповнюються або замінюються неформальними освітніми практиками, що дозволяють оперативно реагувати на виклики сучасності, враховувати індивідуальні потреби викладачів і забезпечувати безперервність професійного зростання. Неформальна освіта дедалі більше розглядається як важливий чинник професійного зростання науково-педагогічних працівників, що забезпечує гнучкість навчання, індивідуалізацію освітніх

траєкторій та оперативне реагування на виклики сучасного освітнього середовища.

Проблематика професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Дослідники акцентують увагу на значенні освіти дорослих, концепції навчання впродовж життя, розвитку педагогічної майстерності та цифрової компетентності викладачів. Водночас питання практичної реалізації неформальної освіти в умовах конкретного університету потребують подальшого наукового осмислення.

Формулювання цілей статті. Метою студії є аналіз ролі неформальної освіти у професійному розвитку викладачів закладів вищої освіти та узагальнення досвіду її реалізації у Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного.

Виклад основного матеріалу досліджень. Неформальна освіта викладачів закладів вищої освіти розглядається як цілеспрямований процес набуття, оновлення та розширення професійних компетентностей, що здійснюється поза межами обов'язкових освітніх програм, але має безпосередній вплив на якість освітньої, наукової та методичної діяльності [11, с. 227]. Вона забезпечує можливість самостійного вибору освітніх траєкторій, сприяє розвитку педагогічної рефлексії, цифрової культури та академічної мобільності [2, с. 9001]. Більше того, вона ґрунтується на принципах добровільності, варіативності, індивідуалізації та академічної автономії, що відповідає сучасним підходам до освіти дорослих і концепції навчання впродовж життя [1, с. 123].

В умовах цифрової трансформації саме неформальна освіта створює умови для швидкої адаптації викладача до змін, формування готовності до інновацій та підвищення професійної відповідальності за результати власної діяльності [5, с. 61]. В умовах цифровізації вищої освіти онлайн-курси набувають особливого значення як один із провідних інструментів неформальної освіти викладачів [3, с. 1795]. Вони забезпечують можливість оперативного оновлення професійних знань, освоєння сучасних педагогічних технологій та розвитку цифрової компетентності відповідно до актуальних потреб освітнього процесу. Онлайн-навчання дозволяє викладачам самостійно визначати тематику й темп навчання, обирати освітні платформи та інтегрувати результати навчання безпосередньо у власну педагогічну практику. Такий підхід сприяє розвитку педагогічної рефлексії, критичного осмислення власного досвіду та формуванню готовності до інновацій.

Вагоме місце у системі неформальної освіти викладачів ТДАТУ посідає діяльність Вищої школи педагогічної майстерності. Вебінари забезпечують доступність професійного навчання, сприяють професійній комунікації, обміну досвідом та формуванню академічної спільноти [4, с. 22]. Тренінгові заняття мають практичну спрямованість і орієнтовані на розвиток умінь застосування активних методів навчання, цифрових освітніх інструментів, фасилітації та комунікації [6, с. 93]. Такий формат сприяє розвитку педагогічної рефлексії та формуванню готовності до впровадження інновацій.

Діяльність Інституту підвищення кваліфікації ТДАТУ ґрунтується на модульному принципі організації навчання, що дозволяє поєднувати формальне підтвердження результатів із можливостями неформального професійного розвитку. Сертифікатні освітні програми забезпечують документальне підтвердження результатів навчання, виконують мотиваційну функцію та сприяють формуванню професійного портфоліо викладача [7, с. 140]. Участь у таких програмах активізує педагогічну рефлексію, сприяє переосмисленню власної професійної діяльності та підвищенню рівня педагогічної культури.

Вагомим прикладом реалізації неформальної освіти викладачів Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного є освітньо-комунікативні заходи, спрямовані на розвиток мовної, комунікативної та культурної компетентностей науково-педагогічних працівників [8, с. 354]. Одним із таких заходів став освітній проєкт «Мовний арсенал», проведений у 2024 році. Захід було організовано з метою підвищення рівня володіння сучасною українською мовою в професійному та академічному спілкуванні, формування мовної культури викладача закладу вищої освіти, а також актуалізації питань мовної ідентичності в умовах суспільних трансформацій [9, с. 190].

У межах «Мовного арсеналу» було реалізовано цикл тематичних зустрічей, інтерактивних лекцій, практичних занять і дискусій, спрямованих на вдосконалення навичок усного та писемного мовлення, академічної доброчесності, культури наукового тексту та публічної комунікації. Формат заходу передбачав активну участь викладачів, обговорення професійних кейсів, аналіз типових мовних помилок і спільний пошук шляхів підвищення мовної компетентності. Особливістю зазначеного заходу стало поєднання освітньої та рефлексивної складових. Учасники мали можливість не лише оновити мовні знання, а й критично осмислити власний комунікативний досвід, переоцінити роль мови у

професійній діяльності викладача та усвідомити її значення як інструменту формування якісного освітнього середовища університету [10, с. 308].

Захід «Мовний арсенал» як форма неформальної освіти ґрунтувався на принципах добровільності участі, відкритості, партнерської взаємодії та практичної спрямованості навчання. Такий підхід сприяв підвищенню мотивації викладачів до професійного саморозвитку, формуванню внутрішньої потреби у вдосконаленні мовної культури та розвитку педагогічної рефлексії. Досвід проведення зазначеного заходу засвідчив, що мовно-комунікативні освітні ініціативи є важливим складником системи неформальної освіти викладачів ТДАТУ, оскільки сприяють підвищенню якості академічної комунікації, розвитку професійної культури та утвердженню цінностей сучасної університетської освіти.

Висновки. Неформальна освіта викладачів закладів вищої освіти є важливим чинником їхнього професійного розвитку в умовах цифрової трансформації. Вона сприяє розвитку педагогічної рефлексії, удосконаленню методик викладання, формуванню цифрової компетентності та підвищенню науково-дослідницької активності. Досвід Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного засвідчує, що інституційна підтримка неформальної освіти створює умови для формування відкритого та інноваційного освітнього середовища, підвищення якості викладання та зміцнення кадрового потенціалу закладу вищої освіти.

Розв'язання цієї проблеми вимагає переосмислення методичних підходів до професійного розвитку викладачів, що і стало основою для реалізації проєкту SAFE LEARN (ID: 101236049) у Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного.

Література

1. Гончарова Н. Цифрова компетентність викладачів університетів як важливий чинник професійного розвитку в умовах неформальної освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2025. №27.1. С. 123–133.
2. Журенко М. Формування цифрової компетентності майбутнього вчителя інформатики в умовах неформальної освіти. *Траєкторія науки*. 2025. №11.05. С. 9001–9008.
3. Кравченко О. Андрагогічні засади професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти педагогічного профілю в умовах неформальної та інформальної освіти. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія*

«Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). 2025. №10.40. С. 1795–1808.

4. Лук'янова Л. та ін. Освіта дорослих в умовах невизначеності: залучення, мотивація, тенденції: ХХ Міжнародна науково-практична конференція (11 лютого 2022 р., м. Харків). 2022. №107. С. 14–49.

5. Осипенко О. Неформальна освіта – сьогодення і перспективи. *Реалії та пріоритети розвитку науки та освіти*. 2024. С. 60–64.

6. Павлова В. Формування цифрової компетентності викладача в процесі впровадження сучасних освітніх технологій у вищій школі. *Pedagogical sciences reality and perspectives*. 2025. №105. С. 93–98.

7. Петренко Л. Концептуальні засади підготовки майбутніх викладачів педагогічного закладу вищої освіти в умовах цифрової трансформації суспільства. *UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century*. 2023. №1.7. С. 140–151.

8. Шарова Т.М. Формування культури академічної доброчесності у здобувачів аграрних закладів вищої освіти. *Українські студії в європейському контексті*. 2025. №11. С. 354–358.

9. Шарова Т.М. Авторське право на академічні курси в цифровій освіті. *Українські студії в європейському контексті*. 2025. №10. С. 190–197.

10. Шарова Т.М. Сучасні погляди на індивідуалізацію навчання обдарованої молоді. *Українські студії в європейському контексті*. 2024. №9. С. 308–318.

11. Яремчук Н., Сениця Н. Шляхи формування віртуального освітнього простору закладу вищої освіти. *Вісник Львівського університету*. Серія педагогічна. 2021. №35. С. 227–235.

Sharova T., Lomeiko O. Non-formal education of higher education teachers in the context of digital transformation

Summary. The article analyzes non-formal education of higher education teachers as an important factor of their professional development in the context of digital transformation of the educational environment. The relevance of implementing various forms of non-formal learning that ensure flexibility, individualization of educational trajectories, and continuity of professional growth of academic staff is substantiated. Special attention is paid to the experience of Dmytro Motorny Tavria State Agrotechnological University in implementing online courses, webinars, training programs of the Higher School of Pedagogical Excellence, certificate educational programs, and activities of the Institute of Advanced Training.

Keywords: non-formal education, professional development of teachers, digital transformation, advanced training, higher education institution.